

SVEŠVALODU APGUVE BRĪVĀS IZVĒLES STUDIJU KURSOS LSPA

Foreign Language Learning in Optional Study Courses at Lase

Ludmila Malahova

Latvijas Sporta pedagogijas akadēmija

Iveta Boge

Latvijas Sporta pedagogijas akadēmija

Abstract. Nowadays to be competitive in labor market foreign language knowledge and skills are essential. After graduation from LASE students start to work as coaches, sports managers or recreation specialists, and, speaking about their employability, in their jobs foreign language competence is very significant. The aim of the research is to determine the demand among students for optional foreign language study courses, which foreign languages are chosen and studied by the LASE students. In the research, optional foreign language study course examination protocols were analyzed for the last four years, which provide the best indicator of how many students not only chose but also actually completed optional foreign language study courses. The research shows that at LASE the optional study courses of foreign language learning are in great demand in sport science direction. LASE students are aware of advantages of foreign language knowledge and skills in labor market also in sport sector and show their wish to continue developing their foreign language competence while studying at LASE.

Keywords: foreign language, knowledge and skills, labour market, optional study courses

Ievads

Introduction

Runājot par svešvalodu zināšanu un prasmju nozīmi mūsdienās, šis jautājums jāizskata darba tirgu kontekstā. Nav šaubu, ka mūsdienās bez svešvalodu zināšanām un prasmēm būt konkurētspējīgam ir ļoti grūti. Starptautiskajos uzņēmumos, galvenokārt, tiek prasītas angļu valodas zināšanas, tomēr darba tirgū nemazinās arī krievu valodas nozīme. Privātu uzņēmumos katrs darba devējs var izvirzīt prasības valodu prasmei atbilstoši uzņēmuma specifikai un darba pienākumiem. Tā galvenokārt ir angļu, vācu vai krievu valodas prasme, lai varētu sazināties ar sadarbības partneriem vai klientiem ārzemēs. Personāla atlases speciālists, vakanču Portāla *WorkingDay* mārketinga direktors Māris

Silinieks skaidro, ka visbiežāk darba devēji pieprasa latviešu, angļu un krievu valodas zināšanas. Varētu par teikt, kā šīs trīs valodas ir kļuvušas par ikdienā lietotām (Bērziņa, 2014). Jūlija Lobanovska, personāla atlases kompānijas *CVO Recruitment Latvia* vadošā konsultante stāsta, ka angļu valodas zināšanu līmenis jauniešu vidū ar katru gadu pieaug. Savukārt krievu valodu jaunieši zina arvien sliktāk un arī paši nožēlo, ka nebija iespējas to apgūt skolā. Vienlaikus aug arī darba devēju prasības. Tā, piemēram, pašlaik ir ļoti pieprasīti juristi, kuri var veikt savus pienākumus latviešu, angļu un krievu valodā (Melberga, 2016). Tas viss, bez šaubām, attiecas arī uz sporta nozari, jo sports tiek attīstīts visā pasaulē un pašlaik gan starptautiska līmeņa Latvijas sportistiem, gan treneriem un menedžeriem sporta jomā paveras plašas iespējas strādāt un trenēties jebkurā pasaules valstī. Latvijā mūsdienās trenējas sportisti no dažādām valstīm, un, lai varētu ne tikai sazināties, bet arī profesionāli piedalīties treniņu procesā, jāpārvalda svešvalodas. Jau studiju laikā Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijas (LSPA) studenti sastopas ar dažādu svešvalodu zināšanu nepieciešamību, jo:

- a) aktīvi piedalās dažāda līmeņa starptautiskajos sporta pasākumos, piemēram, kā brīvprātīgie;
- b) startē dažādās starptautiskajās sacensībās, sākot no Baltijas valstu līmeņa sacensībām līdz pat Olimpiskajām spēlēm;
- c) piedalās apmaiņas studiju programmā ERASMUS, izmantojot iespēju studēt vienu semestri ārvalstīs. LSPA ir noslēgti sadarbības līgumi ar 36 Eiropas Savienības (ES) valstu augstskolām, tādām kā Beļģija, Bulgārija, Čehija, Horvātija, Itālija, Vācija, Spānija u.c. ERASMUS apmaiņas studiju programmas dalībniekiem īpaši nepieciešamas svešvalodu zināšanas un prasmes. Svešvalodu mācīšanās veicina savstarpējo sapratni un starpkultūru kontaktu veidošanu (Vankevič, 2010).

Bez svešvalodu literatūras izmantošanas nav arī iespējams veikt mūsdienu pētījumus un uzrakstīt kvalitatīvu, mūsdienu prasībām atbilstošu bakalaura, maģistra vai doktora darbu. Beidzot augstskolu, LSPA studenti kļūst par treneriem, sporta darba vadītājiem vai rekreācijas speciālistiem, un šajās profesijās svešvalodu zināšanām un prasmēm ir ļoti liela nozīme absolventu nodarbinātības nodrošināšanā.

Pētījuma mērķis: noskaidrot, cik liels ir pieprasījums studentu vidū pēc brīvās izvēles svešvalodu studiju kursiem un kādas svešvalodas izvēlas un apgūst LSPA studenti. Šis pētījums palīdzēs noskaidrot svešvalodu nepieciešamību LSPA studentiem, kā arī viņu prioritātes svešvalodu studēšanas izvēlē.

Lai veiktu pētījumu, tika apstrādāti brīvās izvēles svešvalodu studiju kursu pārbaudījumu protokoli (n=48) par pēdējiem četriem studiju gadiem (no 2012.-2013. studiju gada līdz 2015.-2016. studiju gadam), kas ir vislabākais rādītājs par to, cik daudz studentu ir ne tikai izvēlējušies, bet arī reāli apguvuši brīvās izvēles

svešvalodu studiju kursus. Pētījumā tiek atspoguļoti rezultāti, kas uzrādīti dienas/klātienes nodaļas protokolos.

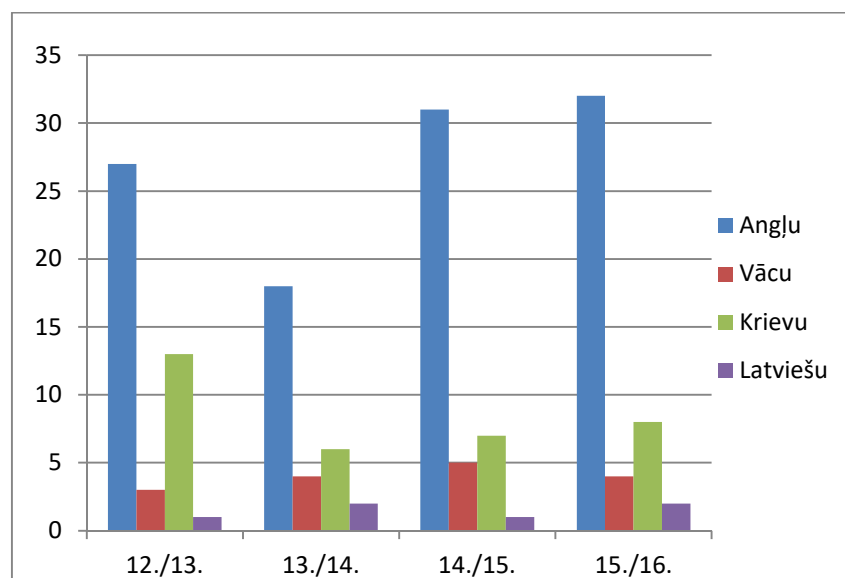
LSPA Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma “Sporta zinātne” piedāvā divus svešvalodu studiju kursus brīvās izvēles studiju kursu programmā „Profesionālas saziņas pamati I, II ” (1. studiju gadā) un „Profesionālā komunikācija I, II, III” (2. un 3. studiju gadā). Visi studiju kursi tiek piedāvāti četrās valodas: angļu, vācu, latviešu un krievu. Viena studiju kursa apjoms ir 20 stundas (1 kredītpunkts).

LSPA brīvās izvēles svešvalodu studiju kursi tika iekļauti bakalaura studiju programmā jau 2009. gadā, pārejot uz jauno bakalaura studiju programmu “Sporta zinātne”, un uzreiz tie kļuva ļoti populāri studentu vidū. Bet mēs savā pētījumā atspoguļojam studentu svešvalodu apguvi brīvās izvēles studiju kursu programmas ietvaros tikai kopš 2012. gada, kad šie kursi tika piedāvāti pilnā apjomā 1., 2. un 3. studiju gadā.

Rezultāti

Results

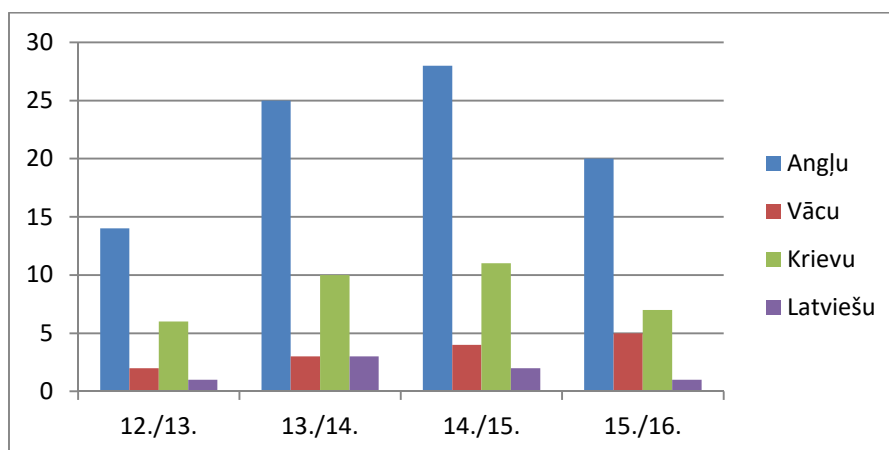
Pētot svešvalodu brīvās izvēles studiju kursu protokolus par pēdējiem četriem studiju gadiem (no 2012.-2013. st. g. līdz 2015.-2016. st. g.), noskaidrots, ka studiju kursā „Profesionālas saziņas pamati svešvalodā”, kas ir 1. studiju gadā, visvairāk studenti izvēlējās un apguva angļu valodu (18-34), tad seko krievu valoda (7-14), un tikai neliels studentu skaits apguva vācu (3-5) un latviešu valodu (1-2).

1.att. Studentu skaits, kuri ir nokārtojuši studiju kursu „Profesionālas saziņas pamati svešvalodā” (1. st. g.)

Fig.1 Number of students, who have passed the study course “Basics of professional communication in foreign language” (1st st. y.)

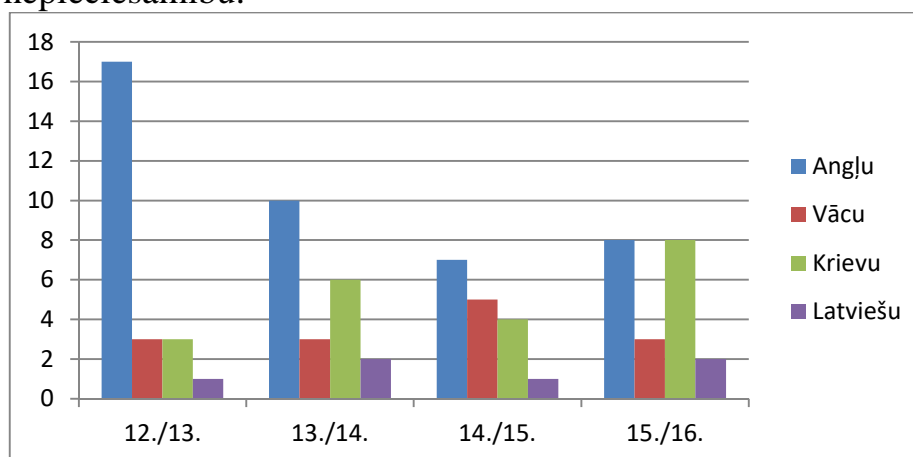
Kas attiecas uz studiju kursu „Profesionālā komunikācija svešvalodā”, kurš seko pēc studiju kursa „Profesionālās saziņas pamati” un tiek realizēts 2. un 3. studiju gadā, šeit ir līdzīga situācija. 2. studiju gadā nedaudz mazāk studentu izvēlas angļu valodu (14-27), un tas ir izskaidrojams ar to, ka šajā studiju gadā sākās obligātais svešvalodu kurss „Speciālā terminoloģija un komunikācija svešvalodā”, kuru lielākā daļa studentu apgūst angļu valodā. Krievu valodu izvēlas apmēram 6-12 studenti, vācu 3-5 un latviešu valodu 1-3 studenti.

2.att. Studentu skaits, kuri ir nokārtojuši studiju kursu „Profesionālā komunikācija svešvalodā” (2. st. g.)

Fig.2 Number of students, who have passed the study course “Professional communication in foreign language” (2nd st. y.)

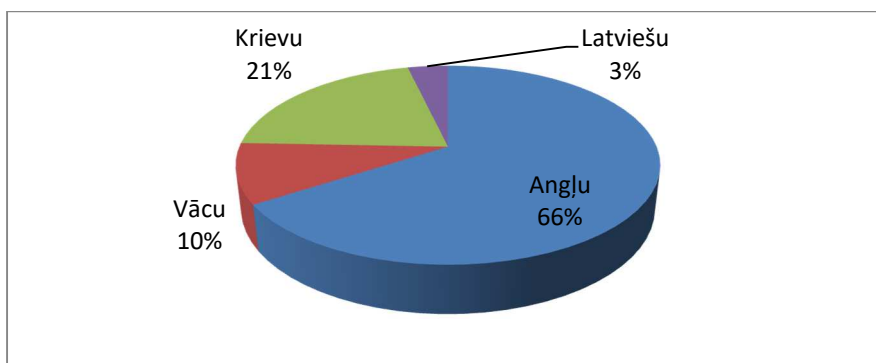
3. studiju gadā arvien mazāk studentu izvēlas svešvalodas brīvās izvēlas studiju kursu programmā. Angļu valodu apgūst 7-17 studenti, krievu 3-8, vācu un latviešu valodu apgūst 2-5 studenti. Parasti tie ir tie paši studenti, kuri jau bija sākuši apgūt svešvalodas 1. un 2. studiju gadā un turpina to, izprotot svešvalodu zināšanu nepieciešamību.

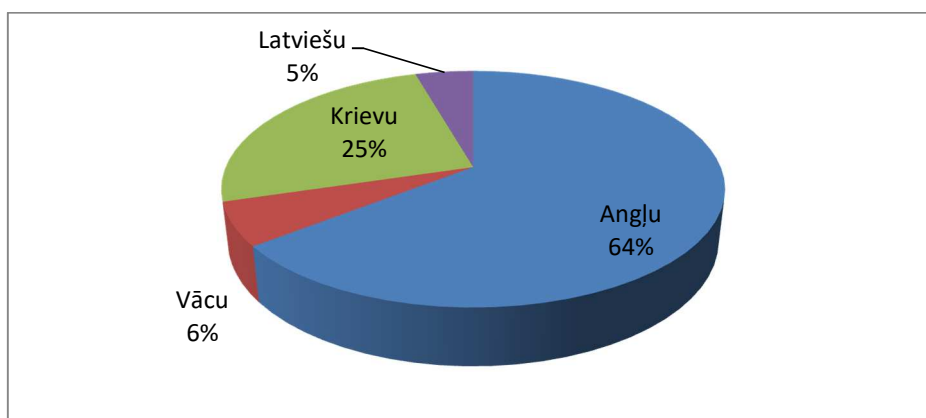
3.att. Studentu skaits, kuri ir nokārtojuši studiju kursu „Profesionālā komunikācija svešvalodā” (3. st. g.)

Fig.3 Number of students, who have passed the study course “Professional communication in foreign language” (3rd st. y.)

Kopumā, vērtējot LSPA studentu prioritātes, izvēloties svešvalodas brīvās izvēles studiju kursu programmas ietvaros, varētu teikt, ka visvairāk apgūst angļu valodu (64 %-66 %), tad seko krievu valoda (21 %-25 %), vismazāk izvēlas vācu (6 %-10 %) un latviešu valodu (3 %-5 %). 1. studiju gadā nedaudz vairāk studentu izvēlas angļu valodu. 2. studiju gadā vairāk sāk apgūt krievu un latviešu valodu.

4.att. **Studentu prioritātes, izvēloties studiju kursu „Profesionālas saziņas pamati”**
Fig.4 Student priorities, when choosing the study course “Basics of professional communication”

5.att. **Studentu prioritātes, izvēloties studiju kursu „Profesionālā komunikācija svešvalodā”**
Fig.5 Student priorities, when choosing the study course “Professional communication”

Diskusija *Discussion*

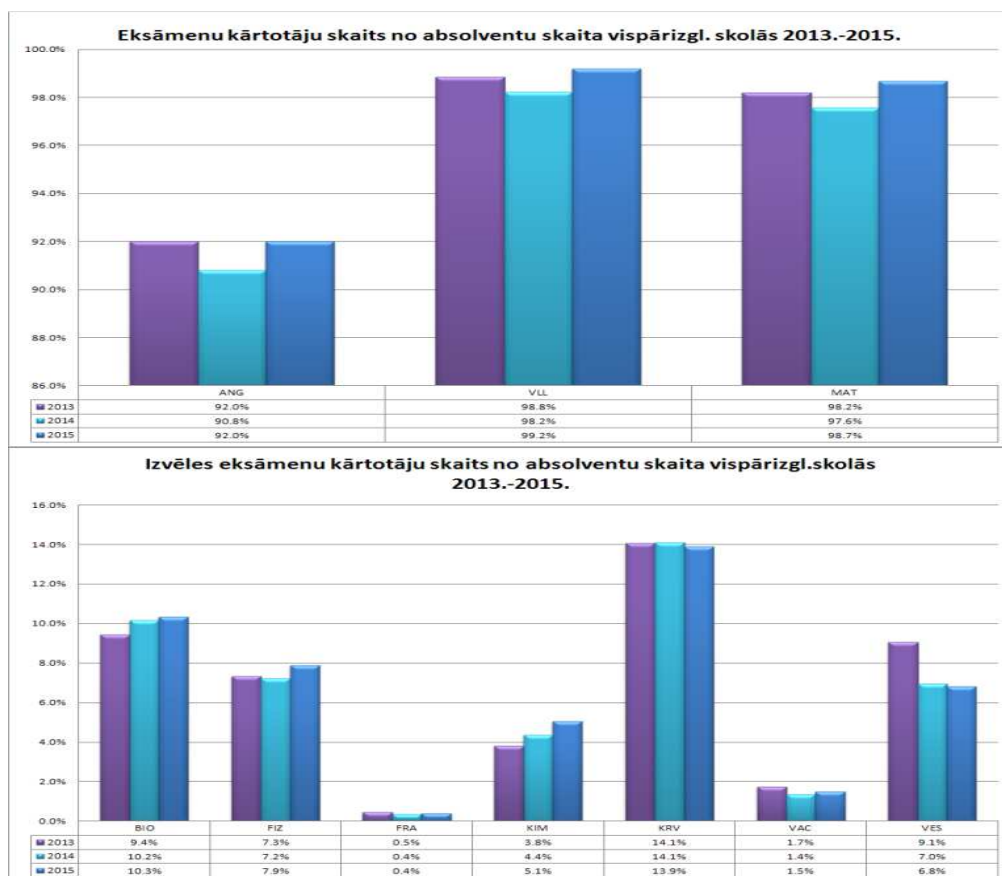
Runājot par to, kāpēc LSPA studenti izvēlās vienas vai citas svešvalodas studēšanu ārpus obligātas programmas, šis jautājums jāsaista gan ar viņu mērķiem darba tirgū, gan ar pabeigto vispārizglītojošo iestādi un apgūtām svešvalodām. Jo tieši no skolas ir atkarīgs, cik un kādas svešvalodas jau ir apgūtas, iestājoties augstskolā. Kopš 2014. gada Latvijas izglītībā tika ieviesta jauna sistēma: pirmo

svešvalodu bērni mācās jau no 1. klases, nevis kā iepriekš - tikai no 3. klases. Šie bērni iestāsies augstskolā tikai pēc 9 gadiem. Bet jau tagadējie studenti, nākot no dažādām vispārīzglītojošām skolām, ir mācījušies pirmo svešvalodu no 1. vai 3. klases, un tā lielākoties ir angļu valoda. Lielākajai daļai studentu skolā bija iespēja apgūt otro un arī trešo svešvalodu, un tās ir bijušas pārsvarā vācu vai krievu valoda. Daži studenti ir apguvuši skolā pirmo svešvalodu (angļu) ļoti labā līmenī, un tāpēc brīvās izvēles studiju kursu programmā izvēlas kādu citu svešvalodu (vācu vai krievu). Citi, savukārt, saprot, kā viņu angļu valodas līmenis ir ļoti zems un izvēlas tieši šo valodu. Krievu valodu izvēlas studenti no Latvijas reģioniem, kuriem sazināšanās šajā valodā sagādā problēmas, vai studenti, kuri jau studiju laikā ir sākuši strādāt par treneriem ar maziem bērniem un ir sastapušies ar šīs valodas zināšanu nepieciešamību. Vācu valodu izvēlas tikai daži studenti, kuriem skolā jau bija iespēja apgūt šo valodu pamatlīmenī. Diemžēl, LSPA joprojām iestājas studenti no mazākumtautību skolām, kuriem ir problēmas ar latviešu valodu. Tieši viņi arī pārsvarā izvēlas šo valodu.

Izpētot eksāmenu kārtotāju skaitu no absolventu skaita vispārīzglītojošajās skolās par 2013.-2015. gadiem, ko mums sniedz Valsts izglītības satura centrs (VISC), var redzēt, ka angļu valodu, kas ir obligātais priekšmets, 2013. gadā ir kārtājuši 92,0 %, tikpat daudz 92,0 % - 2015. gadā; krievu valodu, kas ir izvēles eksāmens, kārtāja no 14,1 % 2013. gadā līdz 13,9 % 2015. gadā; vācu valodu - no 1,7 % 2013. gadā līdz 1,5 % 2015. gadā (VISC, 2015). Kā redzams no grafikiem, angļu valodu kārtāja gandrīz visi absolventi, un tas ir pats par sevi saprotams, jo angļu valoda ir obligātais eksāmens, krievu valodu, kā izvēles eksāmenu kārtāja vidēji 14 % no absolventu skaita, un šī tendence samazinās, vācu valodu kārtāja ļoti maz - vidēji 1,5 % absolventu. Šī statistika parāda, kāpēc mūsu studenti bija izvēlējušies kādu no valodām kā brīvās izvēles studiju kursu LSPA, jo izvēlēties šos kursus varēja tikai tie studenti, kuri ir apguvuši atbilstošas svešvalodas pamatus vidusskolā.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes informācijas lielākā daļa pieaugušo Latvijā vecumā no 25 līdz 64 gadiem kā svešvalodu pārvalda krievu valodu 57 %, angļu valodu prot 49 %, bet vācu valodu – 18 % iedzīvotāju. Bet dati par jauniešiem mainās, un pirmajā vietā ierindojas jau angļu, tad seko krievu un vācu valoda, jo procentuāli apgūstamās svešvalodas Latvijas skolās sadalās šādi: angļu – 97,9 %, krievu – 39,7 %, vācu - 13,4 %, franču – 2,2 % (Bērziņa, 2014).

Divdesmit pirmā gadsimta sabiedrībai ir nepieciešami darbinieki, kuriem ir visas prasmes, ieskaitot svešvalodu prasmi, lai atrastu darbu un veiksmīgi tajā strādātu (Coyne, 2008; Rimšāne, 2009).

6.att. Eksāmenu kārtotāju skaits vispārīzglītojošajās skolās no 2013. līdz 2015. gadam
 Fig.6 Number of students, who took examinations in general education schools from 2013 up to 2015

Arī Latvijas politiķi saprot un izsaka savu viedokli par to, ka bez vairāku valodu zināšanām mūsdienās ir grūti būt konkurētspējīgam. Kā uzskata bijušais Latvijas prezidents Andris Bērziņš, beidzot vidusskolu, Latvijas jauniešiem jāzina vismaz četras valodas, jo valoda ir instruments, lai apgūtu jaunas zinības un ietu dzīvē uz priekšu (Bērziņš, 2012). Līdzīgi domā arī politiķis un uzņēmējs Ainārs Šlesers, kurš uzskata, ka ar trīs valodu prasmēm šodien esot iespējams dabūt darbu veikalā vai kafejnīcā, bet Latvijas cilvēkiem, lai konkurētu pasaules līmenī, būtu jāzina vismaz piecas svešvalodas (Šlesers, 2014). 2010. gadā LR Saeimas apstiprinātā “Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam” izvirza vienu no uzdevumiem attīstīt valodu zināšanas (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, 2010).

Tas attiecas arī uz sporta nozari. Izvērtējot jebkuru starptautisko sporta pasākumu, kas tiek rīkots Latvijā, var redzēt, ka bez svešvalodu zināšanām un prasmēm dabūt jebkuru darbu tajā ir ļoti grūti. Tā, piemēram, Eiropas U16 basketbola čempionāta rīkotāji aicināja brīvprātīgos iesaistīties 2016. gada vasaras lielākajā sporta notikumā Latvijā, kas 20.-30. augustā risinājās Liepājā,

Grobiņā, Ogrē un Rīgā. Par pretendentu priekšrocībām tika uzskatītas angļu valodas zināšanas, kā arī poļu, krievu, franču, spāņu, turku, ukraiņu un lietuviešu valodas zināšanas (LBS, 2014).

Kā redzams, darba tirgū ir pieprasījums pēc dažādām valodām, ne tikai angļu, bet arī vācu, spāņu, franču, skandināvu, kā arī mūsu kaimiņvalstu valodām. Tas viss attiecas arī uz sporta nozari, jo uz jebkuru starptautisko sporta pasākumu sanāk dalībnieki no vairākām valstīm. Tomēr nepārspēta pagaidām paliek angļu valoda. Var secināt, ka lielākā daļa LSPA studentu saprot: svešvalodu zināšanas un prasmes ir viņu plašākas iespējas dabūt interesantāku un labāk atalgotu darbu.

Secinājumi **Conclusions**

1. Svešvalodu studiju kursi „Profesionālas saziņas pamati I, II ” un „Profesionālā komunikācija I, II, III” ir pieprasītākie studiju kursi brīvās izvēles studiju kursu programmā sporta zinātnē LSPA.
2. LSPA studenti visvairāk, kā brīvās izvēles kursus, izvēlas angļu valodu (64 %-66 %), tad seko krievu valoda (21 %-25 %), tad vācu (6 %-10 %) un latviešu valoda (3 %-5 %).
3. LSPA studentu svešvalodu studēšanas izvēle ir saistīta ar apgūstamo svešvalodu skaitu Latvijas vispārīgglītojošajās skolās.
4. Svešvalodu zināšanu priekšrocības un nozīme darba tirgū, tai skaitā arī sporta nozarē, ir nenoliedzamas, ko saprot un atzīst LSPA studenti ar savu vēlmi apgūt un pilnveidot svešvalodas zināšanas un prasmes.

Summary

It is obvious that nowadays one cannot be competitive in labour market without foreign language knowledge and skills. International companies mostly require the English language skills, however, in labour market the Russian language skills are still important. In private companies an employer can require language skills, usually English, German or Russian, according to its specifics and job responsibilities. Requirements to know foreign languages also refer to sports sector, as there are various possibilities for top Latvia athletes, coaches and managers to train and work in any world country.

The aim of the research is to determine the demand among students for optional foreign language study courses, which foreign languages are chosen and studied by the LASE students. In the research, optional foreign language study course examination protocols were analyzed for the last four years.

Having evaluated LASE student priorities when choosing optional foreign language study courses, it can be concluded that students study the English language the most (64 %-66 %), then – Russian (21 %-25 %), the least number of students study

German (6 %-10 %) and Latvian (3 %-5 %). In the 1st study year a bit bigger number of students choose English, but in the 2nd study year students start learning Russian and Latvian more.

Speaking about why LASE students choose to learn a definite foreign language as an optional study course – it depends on their aims in labour market, the secondary school they finished and the acquired foreign languages there. Some students have acquired their first foreign language (English) on a very high level, therefore they choose to study another foreign language (German or Russian) at LASE. Others understand that their level of the English language skills is low, so they choose to continue developing English. Students of Latvia regions usually choose to study Russian, as communication in this language causes difficulty for them. Students who during their studies have started to work as coaches and have small children as their trainees sometimes face the necessity of the Russian language. Only a few students who have learned German at school on basic level choose to study this language. Some students who have finished minority schools enter LASE, and they have problems with the Latvian language, so in more cases they choose this language as an optional language course.

It can be concluded that most part of LASE students understand that foreign language knowledge and skills allow them to get more interesting and better-paid job. Therefore foreign language study courses are in demand among optional study courses. The most popular is the English language (64 %-66 % of LASE students choose it), it is followed by Russian (21 %-25 %), then German (6 %-10 %) and Latvian (3 %-5 %).

Literatūra References

- Bērziņa, A. (2014). *Svešvalodas vairs nebūs tik svešas*. Sestdiena, 5. Septembris 2014, 24.-26. lpp.
- Berziņš, A. (2012). *Par svešvalodām*. Skatīts: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/243753>
- Coyne, D. (2008). Beyond 2010: European higher education and employment in the next decade. In Kelo M. (ed.) *Beyond 2010 Priorities and challenges for higher education in the next decade* (pp. 119-131) Bonn: Lemmens GmbH (ACA Papers on International Cooperation in Education).
- LBS (2014). *Kā palīdzēt "Trīs zvaigznēm"? Kļūsti par brīvprātīgo Eiropas U16 čempionātā!* Skatīts: http://basket.lv/29072014-ka_palidzet_tris_zvaigznem_klusti_par_bri
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. (2010). LR Saeima. Skatīts: http://www.providus.lv/article_files/2871/original/latvija2030_lv.pdf.
- Melberga, I. (2016). *Labs darbinieks ir tas, kurs runā svešvalodas*. Piekdiena. 15.04.2016.
- Šlesers, A. (2014). *A. Šlesers uzskata, ka ar trīs valodu zināšanām var strādāt tikai veikalā*. Skatīts: <http://apollo.tvnet.lv/zinas/slesers-uzskata-ka-ar-tris-valodu-zinasanam-var-stradat-tikai-veikala/646009>
- Rimšāne, I. (2009). *Influence of the Historical Context and Labour Market on the Education of Foreign Language Teachers*, Izglītības vadība, LU raksti, 749. sēj., Rīga: Latvijas Universitāte, 154.-168. lpp.
- Vankevič, I. (2010). *The Main Skills and Competences of Multilingualism in the Context of the European Union*. (pp 55-66) Limes, Vol. 3 Issue 1, Retrieved from <http://web.ebscohost.com>

Ludmila Malahova, Iveta Boge. Svešvalodu apguve brīvās izvēles studijuursos LSPA

VISC (2015). *Eksāmenu kārtotāju skaits no absolventu skaita vispārizglītošajās skolās.*

Skatīts:

http://visc.gov.lv/vispizglitiba/eksameni/statistika/2015/dokumenti/!visi1_eks_nek.png